

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Поморська академія в Слупську (Республіка Польща)
Коледж Санта-Фе (США)
Центральна бібліотека Болгарської академії наук (Болгарія)
Державний університет Сан-Паулу (Бразилія)
Інститут мов (Федеративна Республіка Німеччина)
Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)
Державний архів Полтавської області
Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека
імені І. П. Котляревського
Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви»

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи

**МАТЕРІАЛИ
VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

24 листопада 2022 року

Полтава

Вікторія Добровольська,

д.н.із соц. комун., доцент,

м. Київ

Людмила Чередник,

к. філол. н, доцент,

м. Полтава

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

У сучасному інформаційному суспільстві новітні технології, проникаючи у всі сфери життя, викликають фундаментальні зрушення в соціально-культурних та економічних засадах соціального буття. Усе це спонукає і бібліотеки пристосовуватись до нових умов, переосмислювати свої головні завдання та якісно змінювати свою діяльність.

Проблеми функціонування бібліотек в умовах інформаційного суспільства викликають зацікавленість у багатьох українських і зарубіжних учених. Так, дослідженню аспектів формування соціокультурного середовища, й у бібліотеках зокрема, присвячені наукові праці М. Слободяника, Л. Дубровіної, Н. Кушнарєнко, А. Киридон, О. Рибачка, О. Онищенко, Т. Гранчак, В. Горового, Р. Мотульського, М. Сенченка, В. Ільганаєвої, Д. Солтона, Л. Філіпової, А. Чачко та багатьох інших дослідників.

Проблеми консолідації інформаційних ресурсів у різних галузях знань, зокрема й культури, висвітлюються у роботах А. Пелещишина, Н. Артамонової, О. Дуди, Н.Кунанець, Г. Липак, О. Марковця, Ю. Тимовчак-Максimeць та ін. Усі ці наукові розвідки є красномовним свідченням важливості окресленого аспекту дослідження.

Відповідно до статистичних даних, в Україні нині налічується майже 16 тисяч бібліотек. Цей показник є одним із найбільших в Європі. До прикладу, в Італії бібліотек 3,5 тисячі, а у Німеччині – 9 тисяч. Проте українські бібліотеки стоять зараз на порозі пошуків нових шляхів і можливостей функціонування в умовах інформаційного суспільства й необхідності трансформації своєї діяльності. Бібліотечні установи України активно працюють у цьому напрямі, вивчають досвід зарубіжних країн. Зокрема, одним із яскравих міжнародних прикладів функціонування публічних бібліотек в умовах сьогодення можна вважати Велику Британію. Бібліотеки країни відрізняються, насамперед, тим, що мають різноманітні вільні зони, де можна не лише читати, а й займатися своїми справами. Важливу роль у цьому процесі відіграють місцеві громади, оскільки вони працюють за принципом субсидіарності. Досвід роботи британців заслуговує на увагу.

Сучасні умови диктують необхідність змінити звичне уявлення про бібліотеку, традиційною місією якої здавна вважалося поширення грамотності, культури, забезпечення доступу до інформації та знань. Але, щоб вижити в глобалізованому суспільстві, бібліотеки мають віднайти нові форми роботи й змінити свою спрямованість.

Англійський письменник-фантаст Ніл Гейман у статті «Чому наше майбутнє залежить від читання» презентував глибоко філософські роздуми про роль бібліотек у суспільстві XXI століття: «Якщо ви сприймаєте бібліотеку як полицю з книгами, вона може видатися вам старою і несучасною в світі, де більшість, але не всі книги існують в електронному вигляді. Але це фундаментальна помилка.... Бібліотека – це свобода. Свобода читати, свобода спілкуватися. Це освіта (яка не закінчується в той день, коли ми залишаємо школу чи університет), це дозвілля, це притулок і це доступ до інформації» [1]. Тобто, сучасні бібліотеки мають трансформуватися в умовах інформаційного середовища і стати центрами не тільки наукової, а й соціально значущої інформації. У такий спосіб бібліотека як, передовсім, культурно-освітній

заклад робить «вагомий внесок у життя суспільства» і включається «у суспільну діяльність як соціальна інституція» [2, с. 24], забезпечуючи для різних категорій користувачів прямий доступ до інформаційних джерел. Саме тому наразі надзвичайно важливим у діяльності всієї бібліотечної системи є створення єдиної всеукраїнської інформаційної інфраструктури та якнайшвидша інтеграція у світовий бібліотечний інформаційний простір.

Варто наголосити, що діяльність сучасних книгозбірень спрямована не просто на забезпечення доступу до необхідної інформації, а й на те, щоб стати важливим соціокультурним центром, який матиме вирішальну роль у формуванні світогляду громадян і сприятиме інтелектуальному й морально-естетичному розвитку суспільства загалом. Усе це викликає необхідність змін в моделі комунікації між бібліотекою і користувачами, які зараз активно включаються у формування й управління якістю бібліотечних послуг. Як свідчить практика, визначальним для бібліотек є інтеграція з життям місцевих громад, співробітництво з ними на умовах партнерства. Наприклад, активні громадяни можуть взяти участь у роботі Громадської ради при бібліотеці, яка опікується її розвитком.

Для того, щоб функціювати у нових суспільних умовах, працівники бібліотек мають шукати інакші форми роботи, прагнути до безперервного розвитку, використовувати практичний досвід передових установ і зарубіжних партнерів. Наприклад, скандинавські країни зробили прорив, коли усвідомили потребу масової громадянської освіти для дорослих: при бібліотеках у сільській місцевості почали організовувати народні школи. У Великій Британії бібліотеки стали модераторами розвитку і їх взагалі називають народними університетами.

З-поміж нових форм обслуговування користувачів популярними зараз вже стали віртуальні виставки, онлайн-екскурсії, презентації, відеолекції, відкритий доступ до цифрових колекцій та інші форми діяльності.

Набирають обертів такі інноваційні форми роботи, як:

- 1) *буккросинг* – рух книголюбів, що діють за принципом «прочитав – передай іншому»;
- 2) *буктрейлер* – короткий відеоролик (тривалістю до 3 хв.) за мотивами книги, що є сучасною формою її реклами, засобом просування, заохочення до читання;
- 3) *бібліофреш* – бібліографічний огляд книжкових новинок;
- 4) *квест* – інтелектуально-динамічна гра, що поєднує спортивне орієнтування, розв’язування інтелектуальних завдань тощо;
- 5) *бібліотечний флешмоб* – має на меті інформування населення про роль сучасної бібліотеки в суспільстві, про нові можливості, що відтепер надають модернізовані бібліотеки; заохочення до читання; привернення уваги до неповторності книги як носія інформації;
- 6) *інформаційний брифінг* – сучасний спосіб спілкування з користувачами (відповіді на питання, тематичні консультації тощо);
- 7) *коворкінг* – це модель роботи, у якій учасники, залишаючись незалежними й вільними, використовують загальний простір для своєї діяльності;
- 8) *коучинг* – це метод сучасного консультування, що сприяє ефективному досягненню клієнтом поставленої мети, яка виявляється у конкретних результатах. Зазначимо, що в бібліотеці його можна використовувати як форму професійного навчання або під час масового заходу задля вирішення якоїсь проблеми разом з учасниками.

І таких новацій у роботі можна навести ще дуже багато.

Отже, книгозбірні XXI століття – це такий модифікований простір, у якому органічно переплелися минуле і майбутнє, давнина і сучасність. Сьогоднішня бібліотека – це епоха поєднання книги й Інтернету. З урахуванням змін, що відбуваються в цих установах, зростання інформаційного складника у їхній діяльності, на нашу думку,

можна говорити про трансформацію бібліотек у соціальнокультурний інститут сучасного суспільства.

Світовий досвід показує, що важливим кроком у розвитку бібліотек і забезпечення ними інформаційних потреб користувачів є обов'язкове створення інформаційно-бібліотечних мереж, пошук і впровадження нових форм роботи.

Віртуальний інформаційний простір бібліотечних установ, сформований для задоволення інформаційних потреб користувачів, охоплює такі віртуальні представництва, як: сайти, блоги, сторінки груп користувачів у популярних соціальних мережах тощо.

Джерела і література

1. Гейман Ніл. Чому наше майбутнє залежить від читання. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=8129>
2. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 24–31.

Ірина Петренко,
д.і.н., професор,
м. Полтава

ДЖЕРЕЛА ВИВЧЕННЯ ЖИТТЄВОГО І НАУКОВОГО ШЛЯХУ АРХІВІСТКИ, ВЧЕНОЇ-ІСТОРИКА, ПЕДАГОГА ВІРИ ЖУК (1928-2008)

З-поміж них відомих людей, які прославили Полтавщину в Україні та за кордоном, варто назвати ім'я вченої-історика, архівістки, фахівця у сфері славістики,